

การพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” โดยการมีส่วนร่วมของ สหทีมและผู้ดูแลในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

นางนงลักษณ์ วิริยะ

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” โดยการมีส่วนร่วมของสหทีมและผู้ดูแลในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีกลุ่มเป้าหมายคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 บุคลากรที่มีส่วนในการศึกษา ได้แก่ แพทย์จำนวน 4 คน พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 12 คน ผู้ช่วยเหลือคนไข้ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการยินยอมวิจัยที่นอนในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย แบ่งกลุ่มก่อนพัฒนาจำนวน 20 คน กลุ่มหลังพัฒนา 30 คน ดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน 2564 – 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แนวทางการปฏิบัติเรื่องการป้องกันการเกิดแผลกดทับ 2) แบบประเมินความเสี่ยงการเกิดแผลกดทับ Braden scale 3) แบบ check list การปฏิบัติตามแนวทางเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับ 4) ตารางพลิกตะแคงตัวโดยใช้ร่วมกับนวัตกรรม “นาฬิกาพาลิก” 3) แบบสอบถามความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) มีขั้นตอนการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการ PAOR ในการดำเนินงาน ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติ (Action) 3) การสังเกต (Observation) 4) การสะท้อนกลับ (Reflection)

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70 เป็นร้อยละ 100 มีรูปแบบและปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติร้อยละ 90 อุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับจำนวน 0 ราย ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 เป็นร้อยละ 90 ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 เป็นร้อยละ 100 และเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางในแต่ละระยะดำเนินการ จึงทำให้เจ้าหน้าที่มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้นาฬิกาพาลิกมากที่สุดร้อยละ 95

คำสำคัญ : การป้องกันการเกิดแผลกดทับ, นาฬิกาพาลิก, ทีมสหวิชาชีพ

ชื่อผลงาน : การพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” โดยการมีส่วนร่วมของ
สหทีมและผู้ดูแลในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางนงลักษณ์ วิริยะ โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย อำเภอยุคภูมิพิสัย

จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อผู้นำเสนอผลงาน : นางนงลักษณ์ วิริยะ โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย

สถานที่ติดต่อกลับ : โทรศัพท์ 043 - 791381/094 - 4761010/E.mail nonglug2526161@gmail.com

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ : แผลกดทับ (Bed sore หรือ Pressure) เป็นภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นได้กับผู้ป่วยที่ไม่สามารถ
เคลื่อนไหวเองได้ ทั้งนอกและในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลโดยเฉพาะในผู้ป่วยที่มีความจำกัดการ
เคลื่อนไหว ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือไม่ค่อยได้พลิกตัว การมีปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดแผลกดทับมีทั้งปัจจัย
ภายใน เช่น อายุ ภาวะทุพโภชนาการ โรคเดิมของผู้ป่วย ได้แก่ เบาหวาน ความดัน ไตวาย เป็นต้น ปัจจัย
ภายนอก เช่น แรงกด แรงเสียดทาน ความเปียกชื้น และการรักษาที่ทำให้ความสามารถในการเคลื่อนไหวลดลง
การเกิดแผลกดทับระดับ 2 พบจำนวน 10 ครั้ง อุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับในผู้ป่วยอายุรกรรมยังคงเกิด
ขึ้นอยู่ เนื่องจากผู้ป่วยมีข้อจำกัดการเคลื่อนไหว อีกทั้งพยาธิสภาพของโรคที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลง
ตลอดเวลาจึงทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา เช่น การติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ ข้อติดแข็ง รวมถึง
การเกิดแผลกดทับ ถึงแม้ว่าหอผู้ป่วยอายุรกรรมได้มีการพัฒนาในเรื่องอย่างต่อเนื่อง การทำ Flow chart
แสดงการเปลี่ยนท่าพลิกตะแคงตัวผู้ป่วย อย่างไรก็ตามอัตราการเกิดแผลกดทับในหอผู้ป่วยอายุรกรรม ใน
ปีงบประมาณ 2564 – 2565 พบจำนวน 10 ครั้ง และ 3 ครั้ง คิดเป็น 4.05 และ 3.42 ครั้ง/1000 วันนอน ซึ่ง
เกินค่าเป้าหมาย (กำหนดค่าเป้าหมาย < 3 ครั้ง/1000 วันนอน) ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งเกิดจากความตระหนักของ
เจ้าหน้าที่ในการพลิกตะแคงตัวผู้ป่วย ร่วมกับภาระงานที่ยังคงมีมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่เห็น
ความสำคัญ ดังนั้นจึงได้พัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” ขึ้นมา เพื่อเป็น
สัญลักษณ์ในการใช้เตือนให้เจ้าหน้าที่ได้มีการเปลี่ยนท่าผู้ป่วย ในการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
ผู้ดูแลพบว่ายังคงพลิกตะแคงตัวผู้ป่วยที่ Braden scale ≤ 16 คะแนนไม่ถึง 100% จึงได้พัฒนารูปแบบการ
ป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” โดยการมีส่วนร่วมของสห
ทีมและผู้ดูแลในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา : เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มหาสารคาม โดยมีกลุ่มเป้าหมายคัดเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 บุคลากรที่มีส่วนในการศึกษา ได้แก่ แพทย์จำนวน 4 คน
พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 12 คน ผู้ช่วยเหลือคนไข้ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการ
ยินยอมวิจัยที่นอนในหอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลพัยคณภูมิพิสัย แบ่งกลุ่มก่อนพัฒนาจำนวน 20 คน
กลุ่มหลังพัฒนา 30 คน ดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน 2564 – 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แนว
ทางปฏิบัติเรื่องการป้องกันการเกิดแผลกดทับ 2) แบบประเมินความเสี่ยงการเกิดแผลกดทับ Braden
scale 3) แบบ check list การปฏิบัติตามแนวทางเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับ 4) ตารางพลิกตะแคงตัวโดย
ใช้ร่วมกับนวัตกรรม “นาฬิกาพาลิก” 3) แบบสอบถามความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิด
แผลกดทับ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก”
วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา
(Content analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) ขึ้นเตรียมการ โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทหน่วยงาน ได้แก่ ระบบงาน แนวทางปฏิบัติ อุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องแนวทางการป้องกันการเกิดแผลกดทับ, ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดแผลกดทับ, บทบาทของพยาบาลกับแผลกดทับ

2. การปฏิบัติ (Action) กำหนดแนวทางแก้ปัญหา โดยระดมสมองทำ Gap analysis สร้างรูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านทำการตรวจสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. การสังเกต (Observation) นำรูปแบบที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง กลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยและผู้ดูแล จำนวน 30 คน และปรับปรุงรูปแบบ

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) นำรูปแบบไปใช้และประเมินผล

ผลการศึกษา : ด้านกระบวนการ

จากการพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” ได้แนวทางปฏิบัติ คือ มีรูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ มีการเปรียบเทียบให้เห็นกระบวนการก่อนและหลังการพัฒนา ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการป้องกันการเกิดแผลกดทับ “นาฬิกาพาลิก” โดยการมีส่วนร่วมของสหทีมและผู้ดูแล ในหอผู้ป่วยอายุรกรรมโรงพยาบาลพศกภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

แบบเดิม	แบบใหม่
- ไม่มีหลักฐานการวัดความรู้ - ไม่มีระบบการให้ความรู้กับทีมผู้ดูแลและครอบครัว	โปรแกรมให้ความรู้ เพิ่มความตระหนัก - ส่งเสริมการจัดการความรู้และเพิ่มความตระหนัก
- ไม่มีเครื่องมือใช้ในการประเมินความเสี่ยงแผลกดทับ	ประเมินความเสี่ยง Braden scale - ใช้แบบประเมินความเสี่ยง Braden scale ทุกราย - มีนวัตกรรม “นาฬิกาพาลิก” - การเฝ้าระวังติดตามการเกิดแผลกดทับตั้งแต่แรกรับจนถึงจำหน่าย
- การปฏิบัติยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน	แนวทางการปฏิบัติป้องกันแผลกดทับ - มีผังขั้นตอนการปฏิบัติงานชัดเจน - มีการสื่อสารแนวทางปฏิบัติ ตามมาตรฐานสู่ผู้ปฏิบัติ - มีแบบ check list การปฏิบัติตามแนวทาง - แนวทางการดูแลและผู้ป่วยและการวางแผนจำหน่าย
- เจ้าหน้าที่ดูแลแยกเป็นส่วน ๆ - ครอบครัว/ผู้ดูแลไม่มีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วมในการดูแลของสหทีม - มีการวางแผนมีแบบแผน แนวทางชัดเจน การมีส่วนร่วมของสหทีม และครอบครัว
- การใช้ที่นอนลมบางราย	การใช้อุปกรณ์ลดแรงกด - ใช้ที่นอนลมทุกรายเมื่อพบคะแนนเสี่ยงสูงหรือสูงมาก - หรือใช้ที่นอนแบบไม่มีการเคลื่อนที่ของลมร่วมกับการพลิกตัว
- ไม่มีความรู้และความตระหนัก	การจัดทำ

	- มีความรู้และตระหนัก การให้ความสำคัญกับการจัดทำมากขึ้น - จัดทำให้เหมาะสมตามแบบแผน
- ความชุ่มชื้นและความเปียกชื้นของผิวหนัง - ไม่มีความตระหนัก	การดูแลผิวหนัง - มีระบบติดตามความเปียกชื้นของผิวหนัง มีตารางบันทึก - การตรวจดูผิวหนังทุกแหวหรืออย่างน้อยวันละครั้ง โดยเฉพาะบริเวณปุ่มกระดูก
- ยังไม่มีระบบแบบแผนที่ชัดเจนเรื่องการพลิกตะแคงตัว ไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์	การพลิกตะแคงตัว - พลิกตะแคงตัวทุก 2 ชั่วโมง มีแบบแผน - มีการใช้ตารางบันทึกการพลิกตะแคงตัว ของผู้ดูแลร่วมกับสหทีม
- ปรีกษานักโภชนาการบางราย	ภาวะโภชนาการ - มีการร่วมวางแผนดูแลร่วมกับโภชนาการ

ด้านผลลัพธ์

เจ้าหน้าที่มีความรู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70 เป็นร้อยละ 100 มีรูปแบบและปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติร้อยละ 90 อุบัติการณ์การเกิดแผลกดทับจำนวน 0 ราย ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดแผลกดทับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 เป็นร้อยละ 90 ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 เป็นร้อยละ 100 และเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางในแต่ละระยะดำเนินการ จึงทำให้เจ้าหน้าที่มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้นิยามปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 95

อภิปรายสรุปและข้อเสนอแนะ : การปฏิบัติตามแนวทางอย่างเคร่งครัดทำให้เกิดประสิทธิผลในการดูแลการป้องกันการเกิดแผลกดทับ ควรมีการพัฒนาบทบาทครอบครัวในกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพซับซ้อนให้ครอบคลุมในเชิงรุก

เอกสารอ้างอิง : รุจภา เจริญธโนปจัยและสุวิมล แสนเวียงจันทร์. แนวปฏิบัติทางการพยาบาลในการป้องกันแผลกดทับ Nursing practice guidelines for the prevention of pressure ulcers. วารสารพยาบาล. 2561; 67(4): 53-61.

พรทิพย์ สารีโส,ปิยะภร ไพรสนธิ์และอโณทัย เฉลิสมศรี.ประสิทธิผลการป้องกันการเกิด แผลกดทับของทีนอนชนิดไม่มีการเคลื่อนที่ ของลมและชนิดที่มีการเคลื่อนที่ของลม : การศึกษาเบื้องต้น. วารสารสภากาการ พยาบาล. 2559; 31(3): 83-96.